

Kuće na početku ulice Stjepana Radića u Đakovu

UDK 711.73(497.5 Đakovo)

željko Lekšić, Đakovo

Na početku Ulice Stjepana Radića u Đakovu nalazi se nekoliko starijih kuća, te nekoliko novih na mjestu ranijih kuća. Te su okućnice zanimljive, jer su ovdje stanovali brojni istaknuti i poznati Đakovčani. Među njima ističemo odvjetnika i općinskog načelnika dr. Antuna Niderlea, odvjetnika i političara Mirka Hrvata, direktora biskupijskog vlastelinstva Dragutina Boelleina i njegovu kćerku Jerinu, poznatu kao Majka Klaudija, zatim biskupijske službenike Luku Botića, Hugu Sudarevića, Vatroslava Račkog, Ladislava Bunjika i Vinka Barča, kao i kotarskog liječnika dr. Franju Labaša i kotarskog suca Ivana Janošića. U radu se opisuje historijat izgradnje, vlasništva i obiteljske prilike vlasnika i stanara kuća na početku ulice prije križanja sa Palmotićevom ulicom.

Ključne riječi: Ulica Stjepana Radića, Đakovo, Hrvat, Botić, Boellein

Jedna od središnjih đakovačkih ulica je i današnja Ulica Stjepana Radića. Uz zgradu općinskog (gradskog) poglavarstva, nekoć znanu kao “varoška kuća”, s raskrižja je skretala ulica, odnosno sokak, prema zapadu, koja se nekoć zvala župni sokak, jer je put vodio pored župnog dvora. U drugoj polovici 19. stoljeća ulica je prozvana Mirkov sokak, prema đakovačkom odvjetniku i političaru Mirku Hrvatu, koji je ovdje imao svoju kuću. Na planu Đakova, na kojem su upisani i nazivi ulica, nalazimo naziv “Mirkova ulica”.¹ Na zapadnom kraju ulice

1 Vidljivo na planu grada iz 1899. godine, kojeg je načinio ing. Gašhy. Mjerilo 1:1950. Na planu stoji: “Prerisao iz katastra: indikatio: mapah te povećano sa mjerila 1:1280 na 1:1950 mt: U Đakovu 25. ožujka 1899. Ing. Gašhy”. Plan je, izgleda, nekoć stajao uramljen na zidu u zgradi općinskog poglavarstva, a sada se nalazi u Muzeju Đakovštine.

put skreće prema Selcima, nakon što se prešao potok Ribnjak, koji je sada u potpunosti zatvoren.

Ova ulica se potkraj 19. i početkom 20. stoljeća nazivala Gospodska ulica, po viđenijim Đakovčanima koji su ovdje živjeli.

U vrijeme numeriranja kuća sredinom 19. stoljeća, numeracija je tekla sljedećim redoslijedom:

- sjeverna strana ulice od zapada od kbr. 275 do župnoga dvora koji je dobio kbr. 286,

- južna strana ulice od istoka od kbr. 260 do kbr. 268 na zapadu u doli.²

U jesen 2012. god. započeto je renoviranje ulice, koje je dovršeno tijekom 2013. godine.

U ovom radu obrađujemo nizove kuća s lijeve i desne strane u prvome dijelu ulice, odnosno do raskrižja do Palmotićeve ulice, iako i dalje u doli ima kuća zanimljive povijesti, posebice kuća i zgrada nekadašnjeg Kajzerovog mlina.³

1. Stjepana Radića - lijeva, južna strana

1.1. Stjepana Radića br. 1 - kuća odvjetnika Niderlea

Prije sadašnje kuće ovdje je stajala kuća broj 260.⁴ Sadašnja kuća na ovome mjestu ima adresu Stjepana Radića br. 1. To je kuća uz zgradu općinskog poglavarstva. Najstariji poznati nam vlasnik bila je Terezija Peck.⁵ Zasigurno je to Terezija Peck (1810.-1887.), rodom iz Moravske. Izgleda da je nevjenčano⁶ živjela sa trgovcem Franjom Stankovićem, od kojeg je naslijedila ovu kuću. Ovaj posjed je 1887. godine, poslije smrti Terezije, a potom iste godine i njezinog sina Franje Stankovića (1850.-1887.)⁷, preuzela Franjina supruga Kata.⁸ Kata

2 Opširnije o staroj numeraciji vidi u: željko Lekšić, Numeracija kuća u Đakovu iz sredine 19. stoljeća, "Đakovački vezovi", Jubilarna revija 1967.-1991., Đakovo, 1991., str. 82.

3 O Kajzerovom mlinu opširnije u: željko Lekšić, Iz povijesti đakovačkih mlinova, Zbornik Muzeja Đakovštine 5, Đakovo, 2001., str. 34.

4 Općinski sud u Đakovu, Zemljišno knjižni odjel (dalje: ZKO), zemljišno knjižni uložak (dalje: zk. ul.) 480.

5 Isto.

6 U mat. knjizi umrlih je upisano da je "neudata", te da je umrla 30. 4. 1887. u Đakovu kbr. 260.

7 Franjo Stanković je umro 1. 10. 1887. god. u Đakovu kbr. 299.

8 ZKO, zk. ul. 480; Zbirka isprava (dalje: ZI) br. Z-10282/1888. Uručbena isprava od 2. 8. 1887. god.

Stanković rođ. Alijuš (1847.-1922.)⁹ bila je rodom iz Osijeka. Njihov sin Franjo (1875.), također trgovac, oženio se 1897. Katicom Milković.

Obzirom da su vlasnici ove kuće bili trgovci, zasigurno se u ovoj kući nalazila i trgovina.

Kata Stanković je ovaj posjed prodala krajem 1900. godine Franjki Hager iz Đakova kbr. 290.¹⁰ Nakon Franjkine smrti posjed je naslijedio 1921. godine Josip Hager, koji ga je iste godine prodao odvjetniku i općinskom načelniku u više mandata dr. Antunu Niderleu (1884.-1964.)¹¹, koji je ovdje imao i svoj odvjetnički ured. Antun se bio oženio 1913. godine Terezijom Jakševac, koja je ubrzo umrla.¹² Drugi puta se oženio 1928. godine Marijom Dečak (1905.-2000.), kćerkom vlastelinskog revizora Vinka Dečaka.

Nakon Antunove smrti 1964. god., ovaj posjed su naslijedili: supruga Marija, te djeca Đurđica i Matej.¹³ Nakon provedene diobe, Matej Niderle je ubrzo postao samovlasnikom. On je kao i njegov otac bio odvjetnik, te je nastavio voditi očev ured, sve do 1995. god., kada je otišao u mirovinu.

Matej je šezdesetih godina 19. stoljeća kuću temeljito obnovio. Prije obnove kuća je imala sedam prozora u nizu. Kasnije je u istočnom dijelu kuće načinjen poslovni prostor za trgovinu. Matejev sin je 2002. godine sagradio svoju kuću u dvorištu.

U poslovnom prostoru se nalazi knjižara "Dado". U kući je još uvijek i odvjetnički ured, kojeg vodi odvjetnik Ivan Tandara. Matej i njegova supruga Ljerka tragično su preminuli 2013. god.¹⁴

9 U matičnoj knjizi umrlih upisano je da je 17. 6. 1922. umrla Katarina rođ. Alinić udova pok. Franje Stankovića, u dobi od 76 god.

10 ZKO, zk. ul. 480; ZI br. Z-4579/1900. Kupoprodajni ugovor od 22. 12. 1900. god.

11 Dr. Antun Niderle (Retfala, Osijek, 1884.-Đakovo, 1964.). Maturirao je na klasičnoj gimnaziji u Osijeku 1905. godine. Diplomirao je 1911. godine, a pripravnički staž je odradio kod dr. Ivana Ribara, dr. Franje Papratovića i dr. Ante Švarcmajera. Mobiliziran je 1914., te prebačen na ruski front, gdje je ranjen 1915. Svoj odvjetnički ured je otvorio pred kraj Prvog svjetskog rata, nakon što je razvojačen. Iz rata je izašao s činom natporučnika, a dobio je nekoliko odlikovanja. Vodio je ured do početka šezdesetih godina dvadesetog stoljeća. Bio je i općinski načelnik u više mandata. Bio je aktivan u sportskim klubovima. Bio je predsjednik Š. K. Sokol 1922. Kao odvjetnik radio je do 1. 7. 1961.

12 Jelka Terezija Niderle rođ. Jakševac, rođena 1896., kćerka trgovca Franje Jakševca ml. i Adele rođ. Ivanić, umrla je pri porođaju 3. 5. 1914. Sahranjena je u grobnici obitelji Jakševac na đakovačkom groblju.

13 ZKO, zk. ul. 1849.

14 Poginuli su u prometnoj nesreći u Vuki 26. 6. 2013. god. Posmrtni govor kojeg je na pokopu čitao odvjetnik Ivan Tandara, objavljen je u: *Odvjetnik, glasilo i časopis hrvatske odvjetničke komore*, god. 86, br. 5-6, Zagreb, 2013., str. 52.

1.2. Stjepana Radića br. 3 - 5

Ovdje je bila kuća broj 261. Marković navodi da je 1863. god. bila u vlasništvu Ivana Brnčića, te da ju je 1878. god. kupio Tomo Šestak (1844.-1889.) rodom iz Budrovaca. Prva supruga mu je bila Josipa rođ. Dunderović (1845.-1883.) iz Drenja, a druga Justina rođ. Schlams (1854.).¹⁵ Josipa je bila kćerka šumara Stjepana Dunderovića, koji je službovao u Drenju.

Kuće u Radićevoj ulici na mapi iz 1863., označene brojevima stare numeracije kuća.

Marković dalje navodi da Tomo sa prvom suprugom Josipom nije imao djece. Međutim, pronašli smo da je ipak imao jedno dijete, i to sina Leopolda

15 Mirko Marković, Đakovo i Đakovština, Zbornik Đakovštine br. 1, JAZU, Centar za znanstveni rad Vinkovci, knj. III, Zagreb, 1976., str. 224. Valja istaknuti da je Marković u ovome radu označavao kuće brojevima koji nisu po numeraciji kuća iz sredine 19. stoljeća.

(1873.-1880.).¹⁶ Sa drugom suprugom Justinom imao je Tomo četvero djece: Cvjetka (1885.), Anđelu (1886.-1886.), Katu (1887.-1910.) i Mariju (1889.).¹⁷ Cvjetko je bio bankovni činovnik, umro je 1922. god.

Uvidom u zemljišne knjige ustanovili smo da je najstariji vlasnik za kojeg je bilo moguće utvrditi iz zemljišnih knjiga bio “Bernčić Ivan vlastelinski nadšumar”. Poslije njegove smrti, kao vlasnik se upisuje 1880. god. Josip Baumholcer, a na temelju ugovora iz 1870. god.¹⁸ Godine 1880. kuću kupuju Tomo i Josipa Šestak.

Tomo Šestak bio je općinski bilježnik. Ima zasluga za uređenje đakovačkog groblja. Dok je bio općinski bilježnik, na đakovačkom groblju je izvršeno 1880. godine prosijecanje putova, a uređen je i novi pristupačniji ulaz na groblje, koji se koristi i danas. Tri godine prije toga dao je posjeći razne vočke i ostalo jalovo drveće po groblju.¹⁹ Cepelić navodi da je uz tadašnjeg župnika Voršaka bio prvi restaurator modernog đakovačkog groblja, koje je do tada bilo bez ikakvih putova²⁰. Bio je općinski bilježnik do 1887. godine, kada je otpušten zbog pronevjere.²¹ Nakon toga je radio kao blagajnik štedionice sve do smrti.

Učitelj Josip Raček²² je smatrao da je prva škola u Đakovu bila ovdje na mjestu Šestakove kuće, i da se u njoj podučavalo sve do 1805. godine, kada je sklopljen ugovor o osnutku glavne škole sa tri učitelja.

Od Šestakove djece kuću je kupio Mavro Kleinkind iz Osijeka.²³ On ju je darovao 1911. sinu dr. Rikardu Kleinkindu, liječniku u Đakovu. On je kuću prodao Franji Stankoviću i Irmi rođ. Trischler.²⁴ Franjo je ovdje imao trgovinu manufakturom. Kuću su prodali 1939. god. Prvoj hrvatskoj štedionici, koja ju je iste godine prodala Miji Novakoviću.²⁵ Mijo odnosno Mišo Novaković (1894.-1952.) bio je mesar, kao i njegov otac. On je pred Drugi svjetski rat,

16 Rođen je 7. 11. 1873., a umro 25. 7. 1880.

17 M. Marković, Đakovo i Đakovština, nav. dj., str. 224.

18 ZKO, zk. ul. 236 i 713. na temelju ugovora od 27. 5. 1870. god.

19 Milko Cepelić, Djakovačka groblja, Tiskom biskupijske tiskare u Đakovu, Đakovo, 1916., str. 34.

20 Isto.

21 Izvješće kr. podžupana županije virovitičke ob uređovnom djelovanju kr. županijske oblasti virovitičke i područnih joj kr. kotarskih oblasti za vrieme od 1. siečnja do 31. prosinca 1887., Osijek, 1889., str. 37. Navodi se: “Tečajem godine 1887. riešena je konačno po visokoj kr. zemaljskoj vladi i iztraga povedena još po postojaloj kr. podžupaniji djakovačkoj proti bivšem obć. bilježniku u Đakovu, Tomi Šestaku i to tako, da se isti radi u grieh upisanih i dokazanih mu grubih nemarnostih povredah uređovnih dužnostih od službe obć. bilježnika u Đakovu odpušta.”

22 Josip Raček (Đakovo, 1847. - Požega, 1931.), učitelj i upravitelj Opće pučke dječačke škole.

23 ZKO, ZI br. 1005/1907. Ugovor od 2. 12. 1906. god.

24 Irma (1871.-1964.) je bila kćerka Đure Trišlera (1841.-1883.) organista u katedrali. Bila je udavana tri puta, a nije imala djece.

25 ZKO, ZI br. 924/1939. Ugovor od 28. 2. 1939. god.

vjerojatno 1939., sagradio današnju dugačku prizemnicu.²⁶ Sagradio je kuću za dva vlasnika sa zajedničkim kolnim ulazom.

Prema zemljišnim knjigama, izvršena je dioba ovoga posjeda 1947. godine. Tada je zapadni dio, koji ima kućni broj 5, prodan Marici Jednobrck i malodobnom Ivanu. Godine 1959. ovaj posjed kupuju krojač Hinko Rechner (1920.-1996.) i njegova supruga Paula rođ. Lovrić (1923.-1998.), a kao vlasnici se upisuju i njihova malodobna djeca Zdravko i Vlado. Od 1997. vlasnik je Vlado Recher.

Istočni dio, koji ima kućni broj 3, je 1947. god. darovan Tonki i Veri Novaković, a one su ga prodale 1959. god. mesaru Đoki Sokoloviću (1903.-1969.) i Anki rođ. Kurtić (1907.-1987.). Imali su sina Stjepana (1935.-1986.), koji je bio gimnazijski profesor i ravnatelj gimnazije u Đakovu. Sada je vlasnik njegov sin Goran Sokolović.

Na oba dijela kuće izbijeni su poslovni prostori.

1.3. Stjepana Radića br. 7

Ovdje je bila kuća broj 262. Marković navodi da je 1863. god. ovdje stajala kuća Ličanina Nikole Došena. Kada je Nikola 1878. god. umro, preudala se njegova udovica Marija rođ. Vodkert (1845.) za postolara Josipa Orta (1845.-1892.) Iz tog braka potječe sin Vinko Ort (1879.-1902.). Poslije Vinkove smrti kupio je ovaj posjed pekar Leopold Bräder.²⁷

Prema zemljišnim knjigama, najstariji poznati vlasnici bili su Marija Došen i njezin malodobni sin Nikola.²⁸ Udovica Marija Došen se udala za Josipa Orta postolara²⁹, te mu je 1882. god. darovnim ugovorom prenijela u vlasništvo svoj suvlasnički dio, uz zadržanje prava plodouživanja. Josipov dio je 1892. nasljedio njihov sin Viktor. Viktor je umro mlad 1902. god., a njegov dio nasljeđuje njegova majka Marija.

Marija i njezin sin Nikola Došen su prodali kuću 1911. godine židovskom pekaru Leopoldu Bröderu.³⁰ On je sagradio sadašnju kuću na ovome mjestu. Bröder je načinio i poslovni prostor u kojem je prodavao kruh, a kasnije i slastičarske proizvode. Dao je u novinama 1919. god. oglas sljedećeg sadržaja:

26 M. Marković, Đakovo i Đakovština, nav. dj., str. 224.

27 M. Marković, Đakovo i Đakovština, nav. dj., str. 223.

28 ZKO, zk. ul. 237.

29 Josip sin Vinka Orta postolar i Maria-Margareta Mućanin udova Došana, rodnom iz Vadkert (Marković pogrešno navodi da joj je to djevojačko prezime), vjenčali su se u Đakovu 3. 2. 1879.

30 Ugovor od 2. 12. 1911. god., ZI br. Z-5678/1911.

“Slavnom občinstvu do znanja, da sam u mojoj kući Gajeva ulica uz moj pekarski posao i slastičarnu otvorio. Sladoled nedeljom i blagdanom. Naruĉbe se najtoĉnije izvršuju. - Za mnogobrojni posjet moli Leopold Bröder.”³¹

Bröder je prodao kuću 1922. god. Josipu i Elizabeti Bellian.³² Josip i Elizabeta su bili na radu u SAD, gdje su stekli novac za kupovinu kuće. Josip je bio jedan od četvorice braće Bellian koji su početkom 19. stoljeća otišli na rad u SAD. Prvi je bio otišao Josipov brat Štefan 1905. god., iza njega brat Šandor odnosno Aleksander 1910. god., potom Josip 1911. god., te brat Antun 1912. god.³³

Josip Bellian bio je otišao 1911. god. kod svoga brata Aleksandera u Detroit. Na poziv svoga oca Aleksandera Belliana da nastavi voditi radnju, odlučio se vratiti u Đakovo. Josip je otvorio pletaĉku radnju na ovoj okućnici, te se bavio pletaĉkim zanatom, kao njegov otac. Imao je radnju u kojoj je bilo zaposleno i do trideset radnika. Bio je oženjen Elizabetom rođ. Buch (1887.-1968.), a djeca su im: Josip (1905.), Ana (1909.), Viktor (1911.), Anica (1918.) i Aleksander (1921.). Poslije Drugog svjetskog rata kuća i radnja su nacionalizirani, te je u dvorištu od radnje nastalo državno poduzeće “Posavina”. Tada je Josip odlučio otići u Njemaĉku, gdje je i umro 1965. u Gillenfeldu. Sin Viktor je kupio kuću u Jelaĉićevoj ulici i nastavio voditi obiteljski obrt. Umro je 1975. god. Ovu kuću je otkupio sin Aleksander.

Aleksander Bellian je također nastavio obiteljsku tradiciju i vodio je “Predionicu i pletionicu vunene robe”, sve do umirovljenja 1981. god. Bio je poznati đakovaĉki kolekcionar, te aktivan u više društava. Oženio se 1941. god. Ružicom rođ. Matišić (1922.). Djeca su im: Josip (1941.), Aleksander (1943.) i Stjepan (1957.). Sin Stjepan - Stiv, poginuo je 1992. god. u padu svojeg malog sportskog zrakoplova. Aleksander Bellian je umro početkom 2013., a iste godine je posthumno proglašen počasnim građaninom grada Đakova.³⁴

31 Glas Slobode, br. 33, god. II., Đakovo, 22. 6. 1919., str. 4. Isti oglas objavljen je i u br. 34 od 29. 6. 1919. na str. 3.

32 Ugovor od 12. 1. 1922. god., ZI br. Z-158/1922.

33 Podaci o ulasku u SAD mogu se pronaći na www.ellisland.org.

34 Odluka o dodjeli javnih priznanja Grada Đakova za 2013. godinu, Službeni glasnik Grada Đakova br. 3, Đakovo, 19. ožujka 2013., str. 6.

1.4. Stjepana Radića br. 9

Na uglu sadašnje Radićeve i Palmotićeve ulice, bila je vlastelinska parcela sa masivnom prizemnicom, koja je bila namijenjena za stanove vlastelinskih činovnika. Kuća se nalazila na katastarskoj čestici br. 513, a imala je broj 263. Poznati su nam neki vlastelinski službenici koji su ovdje stanovali. Ovdje je neko vrijeme pedesetih godina 19. stoljeća živio šumar Hugo Sudarević sa suprugom Marijom rođ. Galovac, prije negoli su preselili u kuću br. 30 u Školskom sokaku. Naime, u ovoj kući rođena im je 1857. god. kćerka Hedviga.³⁵ Hugo Sudarević³⁶ je bio poznati političar i javni radnik, te neko vrijeme općinski načelnik i saborski zastupnik. Oženio se 1856. god. Osječankom Marijom Galovac (1835.-1902.). Ovdje je 1868. godine stanovao šumar Vatroslav Rački sa suprugom Amalijom rođ. Boellein. Ovdje im je rođen sin Dušan (1868.-1869.).³⁷ Kasnije su preselili u kuću br. 227, koja je bila u sadašnjoj Palmotićevoj ulici, gdje je supruga Amalija i umrla 1871. godine.

Osim vlastelinskih službenika, u ovoj kući stanovali su i kotarski suci. Ovdje je živio Janko, odnosno Ivan, Janošić (1824.-1879.) sa suprugom Matildom rođ. Pavianović (1832.), rodom iz Karlovaca³⁸, s kojom se kao udovicom vjenčao 1872. god.³⁹ Za Matildu nam je zanimljiv podatak da je ona bila krštena kuma susjedi preko puta, Jerini Boellein 1878. god., koja je kasnije postala poznata časna sestra. Iste godine je bila kuma i Ivanu Boellein. Zasigurno je ovdje živjela i Jankova majka Terezija Steiner, koja je umrla 1872. god.⁴⁰ Janko je umro

35 Hedviga Sudarević rođena je 1. 10. 1857. god. Kuma je bila Terezija, supruga Franje Jakševca. Udala se 1873. god. za šumara Ignjata Račkog. U vrijeme udaje stanovala je na kbr. 452.

36 Hugo Sudarević (Đakovo, 26. 3. 1831. - Đakovo, 7. 1. 1888.). Bio je službenik vlastelinstva biskupije, i to od 1849. do 1853. godine kao pisar, od 1853. do 1857. godine u svojstvu šumara (špana) u Semeljcima, te od 1857. do 1883. godine u svojstvu provizora u Đakovu, kada je umirovljen. Godine 1884. pobijedio je na izborima za narodnog zastupnika, te je od tada i načelnik Đakova. Hugo Sudarević je mnogo sudjelovao u đakovačkom javnom životu na kulturno-prosvjetnom i političkom polju. Radio je u đakovačkom HPD "Sklad", pa je tako bio tajnik 1870., te potpredsjednik 1878. godine, a od 1877. do 1879. godine i predsjednik toga društva. Bio je predsjednik đakovačkog DVD-a od njegovog osnutka 1872. godine. Općinski načelnik bio je od 1884. do smrti.

37 Dušan je rođen 3. 2. 1868. god., a umro 2. 1. 1869. god.

38 Podatak iz matične knjige, a zasigurno se radi o Srijemskim Karlovcima.

39 Vjenčali su se u Đakovu 19. 6. 1872., a kao njihove adrese za oboje se navodi kbr. 239, a to je kuća u glavnoj ulici u kojoj je u to vrijeme bila Ignacova gostiona.

40 Terezija Steiner rođ. Gaspar umrla je 1. 4. 1872. (na spomeniku je uklesano 30. 4.), rođena u Bukinu, u dobi od 72 god. Na spomeniku, koji još postoji, uklesano je između ostalog: "Spomenik ovaj postavi svojoj nezaborav / ljenoj majci vazda zahvalni sin / Janošić / Kotarski sudac đakovački."

1879. godine.⁴¹ Kasnije je njegova supruga Matilda kupila kuću u Satničkom sokaku.⁴² Zanimljiva je činjenica da je Muzej Đakovštine 2012. godine došao u posjed dviju slika portreta bračnog para Janošić.

Marković navodi da su u ovoj kući krajem 19. stoljeća živjeli sudac Milan Hadžić, te vlastelinski činovnici Behnel⁴³, Štriga⁴⁴, Hefner i drugi.⁴⁵

Poslije Drugog svjetskog rata zgrada je oduzeta Biskupiji, a u nju su smještene stručne službe poljoprivrede. Te službe su se pripojile Poljoprivredno industrijskom kombinatu nakon njegovog osnivanja 1963. godine, tako da je i zgradu koristio kombinat. Stručna služba poljoprivrede bila je u ovoj zgradi sve do 1988. god. kada je preseljena u novu zgradu u Ulici V. Nazora br. 2, zvanu "Mimoza". Tako su od tada zajednički stručni poslovi kombinata bili na jednom mjestu. Glavna upravna zgrada kombinata bila je do 1988. godine zgrada bivšeg kotara u Ulici A. Starčevića br. 34.

Za vrijeme rata ovdje je 1992.-94. godine bilo zapovjedništvo PZO HV, odnosno Protuzračne obrane Hrvatske vojske. Od svibnja 1994. godine ovdje je bio smješten Muzej Đakovštine, nakon što je iseljen iz zgrade u Preradovićevoj 17.⁴⁶ O preseljenju je Borislav Bijelić naveo sljedeće: "Muzej Đakovštine preseljen je u nefunkcionalnu, derutnu, strukturom prostora i veličinom (manja od 200 m²) nezadovoljavajuću zgradu. Ili, da budem precizniji, preseljeni su samo ljudi, dok je Muzej dobio sve karakteristike imaginarnog. U prostorijama u kojima se sada nalazimo nismo u stanju prihvatiti povrat muzejske građe, a o stalnom postavu ne može biti ni govora."⁴⁷

Muzej je ovdje bio do svibnja 2002. godine, kada je napokon pronađen stalni smještaj muzeja u zgradi bivšeg kotara u ulici A. Starčevića.

U raspadu Poljoprivredno industrijskog kombinata Đakovo zgrada je pripala novoosnovanom trgovačkom društvu Đakovačka vina d.o.o. Tako su Đakovačka vina neko vrijeme ubirala zakupninu od Grada Đakovo radi smještaja Muzeja.

Zgrada je srušena 17. i 18. lipnja 2003. godine i od tada se ovdje nekoliko godina nalazilo prazno gradilište, ograđeno drvenom ogradom. Tvrtka

41 Janko Janošić, umirovljeni kot. sudac, rođen u Dalju, umro je 10. 2. 1879. god. u dobi od 54 god.

42 M. Marković, Đakovo i Đakovštine, nav. dj., str. 209. Kuća br. 90. Marković navodi za Matildu godine 1837.-1901., te da je rođena u Dalju. Upis smrti nismo pronašli u matičnoj knjizi umrlih Rkt. župe Đakovo.

43 Zasigurno je to Julius Bönel, šumarski stručnjak. Bio je otišao u Novi Sad. Umro je 1935.

44 Zasigurno je to Marko pl. Štriga. Umro je 1924.

45 M. Marković, Đakovo i Đakovštine, nav. dj., str. 223.

46 Obzirom da je u ovoj zgradi bio Muzej Đakovštine, o njoj je pisac već pisao u: O zgradama Muzeja Đakovštine od osnivanja do danas, Zbornik Muzeja Đakovštine, Đakovo, 2011., str. 35.-38.

47 Borislav Bijelić, Diskontinuirani kontinuitet Muzeja Đakovštine, Zbornik Muzeja Đakovštine br. 4, Đakovo, 1997., str. 54.-55.

Đakovačka vina d.o.o., sa sjedištem u Mandićevcu, prodala je gradilište, jer je odustala od projekta gradnje svoje upravne zgrade u Đakovu. Gradilište je kupila tvrtka V. G. M. grupa d.o.o., Đakovo.⁴⁸ Gradnja višekatnice započeta je 2008. godine. Izvođač radova bila je đakovačka građevinska tvrtka Dyaco d.o.o. Gradnja je završena 2011. god., a u zgradu useljavaju odvjetnički uredi najprije odvjetnika Marinka Brajka, a potom i odvjetnice Anke Jakovljević Grizelj. Krajem godine u prizemlje useljava i "Slatinska banka", nakon iseljenja iz zgrade starog hotela u Ulici Bana Jelačića.

Na dijelu parcele na uglu⁴⁹ sagrađena je 1967. godine stambena višekatnica sa poslovnim prostorom u prizemlju. U početku je u prizemlju ovdje bila gradska knjižnica i čitaonica, a od 1987. god. trgovina "Tena" Poljoprivredno industrijskog kombinata Đakovo, sve do 1995. godine. Tada je kombinat rasprodao sve svoje trgovine, te je tako i ovaj poslovni prostor prodan. Već neko vrijeme je taj prostor prazan.

2. Stjepana Radića - desna, sjeverna strana

2.1. Trg dr. Franje Tuđmana br. 5 - župni dvor

Zgrada na uglu nekoć je imala adresu u ulici Stjepana Radića br. 2, ali od imenovanja trga Dr. Franje Tuđmana, postala je sastavnim dijelom trga i nosi br. 5. Obzirom da taj trg ustvari niti nije trg već kružni tok, napis o ovoj zgradi svrstavamo u ulicu Stjepana Radića.

Mirko Marković navodi da treba pretpostavljati da je župni dvor od starine bio na ovom mjestu, te da današnja zgrada potječe iz vremena biskupa Čolnīća, te da je adaptirana u Raffayevo i Strossmayerovo doba.⁵⁰

U kanonskim vizitacijama za vrijeme biskupa Mateja Krtice navodi se da je 1776. godine župni dvor potpuno obnovljen.⁵¹ Iz kanonskih vizitacija 1813. godine, za vrijeme biskupa Antuna Mandića, saznajemo da se župni dvor nalazi u vrlo lošem stanju i da treba mnoge popravke, kao i cjelokupno pokrivanje krova, kao i pod i svod. Navodi se da postoje četiri sobe za župnika, dvije za pomoćnike, dvije za ukućane i jedna sobica kod vrata za župnikovog slugu. Kuhinja je bila s

48 Gradilište se sastojalo od k.č.br. 513/2 u površini od 246 čhv (885m²). Usp. ZKO, zk. ul. 4908.

49 K.č.br. 513/1 u površini od 201 čhv (723m²). Usp. ZKO, zk. ul. 5455.

50 M. Marković, Đakovo i Đakovština, nav. dj., str. 213.

51 Stjepan Sršan, Kanonske vizitacije knjiga X, Đakovačko područje 1751.-1833., Državni arhiv Osijek, Osijek 2011., str. 79.

dvije drvene smočnice. U dvorištu su postojale dvije štale, jedna zidana, koja može primiti dva konja i dvije krave.⁵²

U vrijeme numeriranja kuća sredinom 19. stoljeća zgrada je dobila kućni broj 286.⁵³

Između župnog dvora i crkve, nekoć je bio drveni plot, koji je srušen šezdesetih godina 20. stoljeća, radi izbijanja ceste za novi dio grada, koji je nazvan Novi centar. Zadnji dio okućnice je 1963. god. izuzet iz posjeda radi gradnje vojne stambene zgrade sa osam stanova i zelene površine.⁵⁴

Nakon renoviranja kurija na Strossmayerovom trgu 1989. god., župni dvor seli u sjevernu kuriju, a ova zgrada je iznajmljivana za trgovine. Bila su dva poslovna prostora. U većem je bila trgovina namještajem "Mundus", a u manjem javni bilježnik Jozo Aščić.

Početak 2001. godine zgrada je renovirana, a postavljen je i novi crijep.⁵⁵ Poslije renoviranja ovdje se useljava Privredna banka Zagreb, a manji dio zgrade u Ulici S. Radića ostavljen je za iznajmljivanje za trgovine.

2.2. Stjepana Radića br. 4 - kuća Dragutina Boelleina

Prva kuća do župnoga dvora nekoć je bila kuća broj 285. Sada ima broj 4 u ulici Stjepana Radića. Najstariji poznati vlasnik je Dragutin Boellein (1816.-1895.), upravitelj biskupijskog vlastelinstva.⁵⁶ Bio je upravitelj do 1874. god.⁵⁷ Dragutin je sa suprugom Marijom rođ. Pinterović (1828.-1874.) imao dva sina i dvije kćeri.

Sin Janko odnosno Ivan (1848.-1878.), knjigovođa štedionice, oženio je 1872. god. Slavku (1855.-1923.), kćer Mirka Hrvata, poznatog đakovačkog odvjetnika i političara, koja je živjela u susjedstvu.⁵⁸ Imali su djecu: Melitu (1873.-1957.)⁵⁹, Jerinu (1875.-1952.)⁶⁰, Mirka (1876.-1880.) i Janka odnosno

52 Isto, str. 357.

53 ZKO, zk. ul. 256. Kao vlasnik bila je upisana župnička zaklada sv. Gjurja u Đakovu.

54 Rješenje Općine Đakovo, Odjel za financije br. 03-2642/1-1963, Ev. br. 86/1963 od 16. 11. 1963.

55 Pretres krova je obavljen 21. i 22. veljače 2001. godine.

56 ZKO, zk. ul. 204. Dragutin Boellein upisan je kao vlasnik u osnivanju zemljišnih knjiga 1879. god., te nam stoga nije poznato tko je bio raniji vlasnik.

57 (Milko Cepelić-Matija Pavić), Josip Juraj Strossmayer biskup bosansko-đakovački i sriemski god. 1850.-1900., Zagreb, 1900.-1904., str. 917.

58 M. Marković, Đakovo i Đakovština, nav. dj., str. 213.

59 Prema matičnoj knjizi krštenih, Melita je rođena na kbr. 116, a koja se nalazila u Pavićevoj ulici.

60 Jerina je rođena i krštena 17. 1. 1878. u kbr. 285, a kuma joj je bila susjeda od preko puta, Matilda Janošić rođ. Pavianović (1832.), rodnom iz Karlovaca, supruga kotarskog suca Janka odnosno Ivana Janošića (1824.-1879.), koji su stanovali na kbr. 263. Bila je i kuma kasnije njezinom bratu Ivanu.

Ivana (1878.-1878.). Janko i Slavka su neko vrijeme živjeli u kbr. 116 u Pavićevoj ulici, gdje je rođena kći Melita, a potom se vraćaju u ovu kuću, gdje im je rođena Jerina, kao i Mirko i Janko. Jerina Boellein kasnije je postala poznata kao časna sestra Uršulinka Majka Klaudija, koja je umrla na glasu svetosti.⁶¹ U uršulinskom samostanu u Varaždinu živjela je i njezina sestra Melita koja je tamo i umrla 1957. god. Poslije smrti supruga Janka, Slavka je odselila u Zagreb, te se udala za pukovnika Ljubomira Radojkovića. Poslije suprugove smrti se vratila u Đakovo, gdje je i umrla 1923. god.⁶²

Kćerka Amalia (1849.-1871.) udala se 1865. za Vatroslava (Ignjata) Račkog, vlastelinskog službenika.⁶³

Sin Koloman (1851.-1918.) bio je nadšumar. Službovao je u Levanjskoj Varoši do 1876., te potom na Vuki do 1880. god.⁶⁴ Oženio je Vjekoslavu (Lujzu, Amaliju) Grlić rodom iz Vrpolja. O životu sina Josipa (1852.) nemamo podataka.

Dragutin Boellein je umro u ovoj kući 1895. godine.⁶⁵ Poslije njegove smrti vlasnici su postali Dragutinov sin Koloman i njegova supruga Vjekoslava.⁶⁶ Poslije Kolomanove smrti, njegov dio je naslijedila supruga, a poslije Vjekoslavine smrti kuću su 1931. godine naslijedili brojni nasljednici, od kojih je 1933. godine kuću kupio kanonik Mato Fišer (1859.-1953.)⁶⁷. Poslije kupovine on se ovdje preselio iz zgrade u Preradovićevoj 17.⁶⁸ Marković netočno navodi: "Kada su se Boelleinovi odavle odselili, smjestio je biskup Krapac u ovu kuću kanonika Matu Fischera." Naime, nije ga ovdje smjestio biskup. Poslije Fišerove smrti kuću je naslijedio nećakov sin Matej Niderle, koji je kasnije postao odvjetnik, kao što je bio i njegov otac.⁶⁹ Početkom šezdesetih godina 20. stoljeća kuća je prodana obitelji Đaković.

61 Usp. Terezija Horvat, Pšenično zno, Varaždin, 1972. i A. Katalinić, Klaudija svjedoči, n. dj.

62 "Slavica Horvat", kako je upisano u mat. knjigu umrlih, umrla je 5. 3. 1923., te sutradan sahranjena na đakovačkom groblju. Njezino ime se ne nalazi na spomeniku obiteljske grobnice obitelji Hrvat.

63 Poslije Amalijine smrti se Vatroslav Rački oženio 1873. Hedvigom Sudarević.

64 (M. Cepelić-M. Pavić) J. J. Strossmayer, nav. dj., str. 918.

65 Umro je 4. 3. 1895. god. U matičnoj knjizi umrlih upisano je da je umro "Dragutin Boellein udovac pokojne Amalije Pinterović, vitez reda sv. Silvestra, umirovljeni ravnatelj bisk. vlastelinstva". Grob obitelji Boellein je uklonjen sa đakovačkog groblja sedamdesetih godina 20. stoljeća, a spomenik je neko vrijeme bio u prostorijama KUD-a Sklad.

66 ZKO, zk. ul. 204.

67 Mato Fišer (Bizovac, 1859. - Đakovo, 1953.), svećenik. Nalazimo ga 1922. u upravi Hrvatske seljačke i obrtničke štedionice. Kanonik je od 1926., a 1929. godine je imenovan u općinsko zastupstvo Đakova. Nećak mu je bio đakovački odvjetnik, i neko vrijeme gradonačelnik, dr. Antun Niderle.

68 Usp. M. Marković, Đakovo i Đakovština, nav. dj., str. 213.

69 Prema kazivanju Mateja Niderle, u ovoj kući nikada nije živio njegov otac odvjetnik dr. Antun Niderle, kako to piše u: M. Marković, Đakovo i Đakovština, nav. dj., str. 213. On je imao svoju kuću preko puta.

Zadnji dio i ove okućnice je 1963. god. izuzet iz posjeda radi gradnje vojne stambene zgrade sa osam stanova i zelene površine.⁷⁰

Devedesetih godina 20. stoljeća otvorena su dva poslovna prostora. U jednom je ured javnog bilježnika Pave Ratinčevića, a u drugom je najprije bila trgovina, a sada je sportska kladionica.

Godine 2003. na kući je otkrivena spomen-ploča u spomen na Majku Klaudiju, povodom posjeta Svetog oca pape u Đakovo. Prilikom obnove fasade u travnju 2013. ploča je bila privremeno skinuta i ujedno renovirana.

2.3. Stjepana Radića br. 6

Prema navodima Mirka Markovića, ovdje je biskup Strossmayer 1860. god. dao podići kuću, koja je bila namijenjena za više vlastelinske službenike.⁷¹ Imala je stari kućni broj 284. Međutim, i prije te kuće stajala je vlastelinska kuća namijenjena vlastelinskim službenicima. Tako je u toj starijoj kući živio vlastelinski aktuar, saborski zastupnik i pjesnik Luka Botić sa suprugom Paulinom rođ. Brosch rodom iz Trnave. Poznato nam je da im se 1857. god. ovdje rodila kćerka Agnezija.⁷² Izgleda da ovdje nije dugo stanovao. Njegov tast Albert Brosch umro je 1857., te je Botić sa suprugom ubrzo preselio u njegovu kuću u ulici bana Jelačića. To je kuća koja je imala broj 340. U toj kući se rodio sin Đuro 1860. god. Tamo je ubrzo iste godine umrla supruga Paulina.⁷³

70 Rješenje Općine Đakovo, Odjel za financije, nav. dj.

71 M. Marković, Đakovo i Đakovština, nav. dj., str. 213.

72 Agnesia Botić rođena je 10. 3. 1857. god. Kuma je bila Marija, supruga Dragutina Boelleina. Umrla je nakon četiri dana.

73 Na kući u Ulici Luke Botića postavljena je 1963. god. spomen-ploča s natpisom da je tamo živio Luka Botić. Međutim, nismo o tome pronašli dokaza. O kući stanovanja Luke Botića opširnije u: željko Lekšić, Iz života Luke Botića u Đakovu, Luka Botić i Đakovo, Đakovački kulturni krug, Đakovo, 2010., str. 228.-230 i u: željko Lekšić, Iz života Luke Botića u Đakovu, Đakovački vezovi, Đakovo, 2010., str. 72.-74.

Poslije Botića ovdje je stanovao vlastelinski mjernik Ladislav Bunjik⁷⁴ sa suprugom Marijom rođ. Dunderović. Jedan od njihovih vjenčanih kumova 1859. god. bio je Luka Botić.⁷⁵ Ovdje im je 1866. god. rođena kćerka Amalija.⁷⁶ Bunjik je ranije stanovao u vlastelinskoj kući br. 84 u Pavićevoj ulici (odmah iza tzv. koralističkih). Tamo im se rodio sin Sigismund (1859.-1859.). Imali su i djecu: Mihael (1860.)⁷⁷, Slavica (1861.-1931.)⁷⁸, Stjepan (1863.) i Aurelija (1864.). Kod upisa rođenja ove djece nije upisan i kućni broj. Amalija odnosno Zorica udala se za šumarskog stručnjaka i civilnog mjernika Julija Bönela (1867.-1935.) rodom iz Gerova, te se sa suprugom 1932. odselila u Novi Sad. Imali su djecu: Jelica, Gustav i Zdenka. Umrula je 1940. u Novom Sadu, a sahranjena je na đakovačkom groblju. Bunjik je bio mjernik vlastelinstva do 1869. god.⁷⁹

Za ovu kuću Marković navodi samo to da su ovdje stanovali županijski liječnik dr. Franjo Labaš, šumarski savjetnici Heffner i Asančajić, zatim trgovac Pecić.⁸⁰ Poznato nam je da je osamdesetih godina 19. stoljeća ovdje živio vlastelinski šumar Stjepan Schrems sa suprugom Elizabetom rođ. Klobučar.⁸¹ Krajem 19. i početkom 20. stoljeća ovdje je živio kotarski liječnik dr. Franjo Labaš sa suprugom Olgom rođ. Teiszl. Bio je kotarski liječnik u Đakovu od 1896. god.⁸² U ovoj kući im se rodio sin Radoslav 1898., koji je ubrzo umro u dobi od dva mjeseca, te sin Ivan⁸³ 1901. godine. Njihova kćerka Paulina rođena je 1893. u Koprivnici, a udala se 1912. za đakovačkog odvjetnika dr. Frana Zaviška. Sin Vladimir, mornarički časnik, oženio je Mariju Čefuta. Kasnije se Labaš preselio u Osijek, gdje je radio sve do umirovljenja 1919. god.⁸⁴

74 Ladislav Bunjik je rođen u Osijeku 20. 9. 1831. god. Usp. Stjepan Sršan i Vilim Matić, Zavičajnici Grada Osijeka 1901.-1946., Državni arhiv u Osijeku, Osijek, 2003., str. 125.

75 Ladislav Bunjik, geometar, rođen u Osijeku, i Marija, kćerka pok. Stjepana Dunderovića, rođena u Drenju, vjenčali su se 14. 2. 1859. god. Kumovi su bili Dragutin Boellein i Luka Botić. Vjenčanje je obavio Sigismund Bunjik.

76 Amalia Bunjik rođena je 3. 6. 1866. god. Kuma je bila Amalija, supruga Ignjata Račkog.

77 Obzirom da je kršteni kum bio Dragutin Boellein, koji je stanovao u susjedstvu, može se zaključiti da je rođen u ovoj kući.

78 Obzirom da je krštena kuma bila Marija, supruga Dragutina Boelleina, koja je stanovala u susjedstvu, može se zaključiti da je rođena u ovoj kući. Umrula je u Đakovu 1932., a u matičnu knjigu umrlih upisana je pod prezimenom Bunjik, te zaključujemo da se nije udavala.

79 (M. Cepelić-M. Pavić) J. J. Strossmayer, nav. dj., str. 917.

80 M. Marković, Đakovo i Đakovština, nav. dj., str. 213. Marković pogrešno navodi za dr. Labaša godine života 1862.-1892.

81 U ovoj kući im se rodio i iste 1887. god. umro sin Miloš.

82 (M. Cepelić-M. Pavić) J. J. Strossmayer, nav. dj., str. 917.

83 Ivan se oženio 1936. u Zagrebu, a umro 1983. u Puli.

84 Glas Slobode, Nezavisno demokratsko glasilo, br. 45, god. II, Đakovo, 14. 9. 1919., str. 4.

Zadnji dio okućnice, kao i dvije prethodne, također je 1963. izuzet iz posjeda radi gradnje vojne stambene zgrade i zelene površine.⁸⁵ Tada je vlasnik kuće bio Stanko Nikić.

Kasnije je na kući nadozidan kat. Započeto je njegovo uređenje krajem osamdesetih godina prošlog stoljeća, ali je ostao neuređen do danas.

Sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća ovdje su bili poslovni prostori. Tako je ovdje neko vrijeme bila trgovina namještajem "Mundus", a u podrumskom prostoru je bio caffè bar "Stil". Sada je ovdje trgovina "Fenix informatika".

2.4. Stjepana Radića br. 8 - kuća Barč

Ova je kuća imala broj 283.⁸⁶ Mirko Marković navodi da je na ovom temelju podigao kuću 1859. god. Vinko Barč (1832.-1910.), činovnik u vlastelinskom paromlinu, te da je sa suprugom Jelom rođ. Ilančić (1844.) iz Osijeka imao troje djece: Albertina (1864.), Ivan (1876.) i Anđela (1879.).⁸⁷

Vinko Barč službovao je na biskupijskom vlastelinstvu kao šumar (špan) u Drenju do 1864., zatim na Vuki do 1867., kao kasnar (žitničar) do 1883., te kao ravnatelj paromlina od 1888. god.⁸⁸ pa najvjerojatnije do umirovljenja. Zasigurno mu je otac bio Ivan Barč nadšumar, koji je umro 1854. god.

Prezime Barč spominje se i prilikom opisa dolaska biskupa J. J. Strossmayera u Đakovo. Naime, zapisano je da su na ulazu u biskupovu rezidenciju stajale dvadeset četiri djevojke, kćeri iz građanskih obitelji, a između ostalih i iz obitelji Barč.⁸⁹

Iz matične knjige vjenčanih saznajemo da su se Vinko i Jela odnosno Julijana vjenčali 1860. godine u Đakovu.⁹⁰

85 Rješenje Općine Đakovo, Odjel za financije, nav. dj.

86 ZKO. Zk. ul. 255. U osnivanju zemljišnih knjiga bilo je upisano: k.č.br. 289 Kuća br. 283 i Dvorište u Đakovu sa 313 čhv, sa k.č.br. 290 Vrt sa 402 čhv.

87 M. Marković, Đakovo i Đakovština, nav. dj., str. 214.

88 (M. Cepelić-M. Pavić) J. J. Strossmayer, nav. dj., str. 917-918.

89 Isto, str. 44.

90 Vincent sin pok. Ivana Barča iz Đakova kbr. 287 i Juliana kćer Joahima Ilančića, rodnom iz Osijeka, vjenčali su se 15. 4. 1860. Kbr. 287 je nekadašnja Smrekarova kuća na Zrinskom trgu. Ili je Vinko doista tamo tada stanovao, ili je župnik upisao pogrešan kućni broj u mat. knjigu vjenčanih.

Njihova kćer Albertina (1864.-1957.) udala se za osječkog odvjetnika dr. Ivana Sautera, te odselila u Osijek. Imali su sina Antuna (1903.-1959.).⁹¹ Cijela obitelj je promijenila prezime Sauter u Ivanić. Albertina i Ivan su se kasnije razveli.⁹² Albertina je sahranjena u obiteljskoj grobnici na đakovačkom groblju, a njezino prezime se navodi kao Sauter-Ivanić. I sin dr. Antun Ivanić je ovdje sahranjen.

Sin Ivan odnosno Janko (1876.-1934.) vjenčao se 1905. Ljubicom Ulrich. Oboje su živjeli u Zagrebu, gdje su i umrli.⁹³

Kćer Anđela (1879.-1968.) udala se za šumara Đuru Strapajevića. I oni su živjeli i umrli u Zagrebu.⁹⁴

Iz matičnih knjiga saznajemo da su na ovoj okućnici (i prije 1859. god.) živjeli Karlo Gregorić, državni službenik rodom iz Zagreba, sa suprugom Anom rođ. Barč, koji su se vjenčali 1855. god.⁹⁵ Naime, u kući na ovom mjestu rodio im se 1856. sin Ludovik, a potom je ubrzo ovdje umrla i supruga Ana. Ana je bila kćerka Ivana Barča, odnosno Vinkova sestra. Iz matičnih knjiga također saznajemo da je ovdje sedamdesetih godina 19. stoljeća živio Mato Illančić, brat Julijane Barč rođ. Illančić, koji je ovdje umro 1877. godine.⁹⁶ Ovdje je zasigurno živjela i umrla njihova majka Osječanka Ana Illančić rođ. Erdeljac, obzirom da je sahranjena na đakovačkom groblju u obiteljskoj grobnici obitelji Barč.

Prema zemljišnim knjigama, najstariji poznati nam vlasnik bila je udova Ana Barč.⁹⁷ Zasigurno je bila supruga Ivana Barča, biskupijskog šumara, koji je otkupio ovu okućnicu od vlastelinstva. Poslije njezine smrti kuću je 1898. godine nasljedio njezin sin Vinko Barč⁹⁸. Vinko je umro u ovoj kući 1910. god.⁹⁹ Kuću su

91 S. Sršan i V. Matić, Zavičajnici Grada Osijeka 1901.-1946., nav. dj., str. 335. Navodi se: "Ivanić dr. Antun /prije Sauter/, r. 28. IX. 1903., Osijek, /roditelji: Sauter dr. Ivan i Albertina Sauter rođ. Barč/; ož., odvjetnički perovođa, rkt.; supruga: Ivanić rođ. Veselinović Aleksandra, r. 22. II. 1918., Donji Miholjac, vjenčani 4. IX. 1939. u Osijeku I., rkt. (...) /Rješenjem Ministra Unutrašnjih djela u. br. 34.526 od 29. VIII. 1927. dozvoljena promjena prezimena od Sauter na Ivanić. (s. 1494;46a)."

92 Isto. Navodi se: "Ivanić Albertina prije Sauter, r. 17. XI. 1864. u Đakovu, razvjenčana, bivša supruga dr. Sauter Ivana, kućanica. (...) Rješenjem Kr. banske uprave od 26. XI. 1931. odobrena je promjena porodičnog prezimena od Sauter u Ivanić."

93 Ivan-Janko je umro 20. 7. 1934., a Ljubica 14. 12. 1961. Sahranjeni su na zagrebačkom groblju Mirogoj, odjel 1, polje 79, grobno mjesto 52. Usp. www.gradskagroblja.hr

94 Đuro je umro 3. 5. 1964., a Anđela 21. 9. 1968. Sahranjeni su na zagrebačkom groblju Mirogoj, odjel 4, polje 6A, grobno mjesto 28.

95 Vjenčali su se 1. 11. 1855. Karlo je bio star 28, a Ana 19 godina. Kumovi su bili Antonius Russi i Carolus Bellein.

96 Matija, sina Jakoba Illančića i Ane rođ. Erdeljac, star 36 god., rođen u Osijeku, umro je 12. 2. 1877. god.

97 ZKO. Zk. ul. 255. Prenešeno vlasništvo iz gruntovnog napisnika br. 263.

98 ZKO, ZI br. Z-2348/1898.

99 Prema matičnoj knjizi umrlih, 25. 1. 1910. umro je Vinko Barč, suprug Julijane Ilančić, umirovljeni vlastelinski činovnik, rođen 4. 4. 1832., a sahranjen 27. 1. Njegovo ime nije uklesano na nadgrobnom spomeniku.

nasljedila djeca¹⁰⁰, koja su je prodala 1918. godine kovaču Mati Šarčeviću (1865.-1963.)¹⁰¹. On je bio oženjen Marijom rođ. Stojanović, rodom iz Osijeka. Njihova djeca su rođena i odrasla u kući Matinog oca, također kovača, po staroj numeraciji kbr. 525, u sadašnjoj Palmotićevoj ulici. Mato je bio istaknuti obrtnik, te je bio izabran za pročelnika Mjesnog odbora obrtnika Đakova.¹⁰²

Vinkova supruga Julijana je umrla u Đakovu 1932. godine.¹⁰³

Sada je okućnica podijeljena i ima dva vlasnika, a to su Zdenko Šarčević iz Đakova i Marina Bogdan rođ. Šarčević iz Osijeka.

2.5. Stjepana Radića br. 10 - kuća Mirka Hrvata

Na mjestu nove kuće u ulici Stjepana Radića broj 10, stajala je stara kuća koja je po staroj numeraciji imala kućni broj 282.¹⁰⁴

Najstariji poznati nam vlasnik te kuće bio je Josip Holt.¹⁰⁵ On je bio vlastelinski službenik, a umro je 1865. godine.¹⁰⁶ Iste godine kuću je kupio poznati đakovački odvjetnik i političar Mirko Hrvat (1826.-1893.).¹⁰⁷ Postao je odvjetnik u Đakovu 1852. godine, gdje ga je biskup Strossmayer imenovao svojim odvjetnikom, a kasnije ravnateljem vlastelinstva, što je bio sve do 1874. godine.¹⁰⁸ Od 1861. godine bio je zastupnik u hrvatskom Saboru u više mandata, a i njegovim predsjednikom od 1884. do 1893. godine. Hrvat je bio vlasnik ove kuće sve do smrti 1893. godine.

Prva supruga mu je bila Marija rođ. Barlović (1835.-1855.), s kojom se vjenčao 1853. godine. S njom je imao kćerku Slavku (1855.-1923.). Druga supruga mu je bila Marija rođ. Lović (1848.-1883.) rodom iz Čalme, s kojom se

100 ZKO, ZI br. Z-753/1911.

101 ZKO, zk. ul. 255, ZI br. Z-3110/1918. Po kupoprodajnom ugovoru od 15. 9. 1918. prodana je za 95.000 K.

102 Opširniju biografiju vidi u: Zvonko Benašić, Đakovački portreti, Matica hrvatska - ogranak Đakovo i Zvonko Benašić, Đakovo, 2011., str. 150. Benašić navodi da je taj Mato Šarčević rođen 1890. Međutim, te je godine rođen njegov sin Mato Šarčević, ortoped u Osijeku, koji je sahranjen na đakovačkom groblju u obiteljskoj grobnici Jakševac.

103 Na spomeniku je njezino djevojačko prezime navedeno kao Ivanić, a ne Ilančić.

104 Radi se o k.č.br. 292 Kuća br. 282 i dvorište u Đakovu sa 201 čhv. Vidi zk. ul. 254. u ZKO.

105 ZKO, gruntovni napisnik br. 262.

106 Umro je 25. 1. 1865. god. kao neženja, u dobi od 68 godina.

107 ZKO, gruntovni napisnik br. 262. Mirko Hrvat kupio je kuću po ugovoru od 21. 10. 1865. god. za 2550 forinti. Marković navodi da ju je kupio 1875. godine. Usp. M. Marković, Đakovo i Đakovština, nav. dj., str. 214. Prilikom upisa njegovo prezime upisano je kao "Horvat".

108 Mirko Hrvat, "Vjesnik županije virovitičke", br. 19., Osijek, 5. listopada 1893., str. 150.

vjenčao 1863. godine.¹⁰⁹ S njom je imao djecu: Olgu (1865.-1884.), Milevu (1867.-1870.), Danicu (1870.-1872.) i Zdenku (1873.). Treća supruga bila mu je Matilda rođ. Thoma (ili Thomé).¹¹⁰ Sa suprugom Matildom imao je sina Kamila (1888.).

Kćerka Slavka udala se 1872. god. za knjigovođu štedionice Janka odnosno Ivana Boelleina (1848.-1878.), koji je živio u susjedstvu. Kćerka Olga je umrla kao djevojka od sušice. Kćerka Zdenka se udala 1891. za Kolomana Mititzky de Nemes Miticzes Csötörtök, konjaničkog satnika 8. husarske pukovnije iz Gradaca.

Mirko Hrvat umro je 21. rujna 1893. godine.¹¹¹ Kada je tadašnji hrvatski ban Khuen-Hédervary 11. listopada 1893. godine posjetio Đakovo, odveo se do ove kuće k udovi Matildi Hrvat osobno joj izraziti sućut.¹¹²

Poslije Mirkove smrti, ovaj posjed su nasljedili: Zdenka Miticzky (poslije nje djeca Margareta i Alice pl. Miticzky), Slavica Radojković (preudala se 1884. za kapetana kasnije pukovnika Ljubomira Radojkovića) i Kamilo Hrvat.¹¹³

Od Mirkovih nasljednika kuću su kupili 1918. godine Gabrijel (1882.-1968.) i Elizabeta (1883.-1961.) Mutavdžić.¹¹⁴ Mutavdžići su i danas vlasnici ove okućnice.

Stara kuća je na ovom mjestu stajala najmanje 130 godina. Srušena je 1997. godine. U ljetu 1998. godine ovdje je sagrađena nova katnica.

2.6. Stjepana Radića br. 12

Ova je kuća nekoć imala broj 281.¹¹⁵ Mirko Marković navodi da je 1863. bio na ovdašnjem temelju Stjepan Russi, a kada se oko 1889. god. obitelj Russi

109 Podaci sa nadgrobnog spomenika.

110 M. Marković, Đakovo i Đakovština, nav. dj., str. 214. Marković prvu suprugu ne spominje, već drugu navodi kao prvu, a treću kao drugu. Treća supruga Matilda rođ. Thoma, prema natpisu na spomeniku, nije sahranjena u grobnici obitelji Hrvat.

111 Mirko Hrvat sahranjen je 23. 9. 1893. u obiteljskoj grobnici na đakovačkom groblju. Na nadgrobnom spomeniku uklesano je "Grobnica obitelji Mirke Hrvat". Međutim, njegova rodbina poslije njegove smrti nije dala uklesati i njegovo ime s godinama rođenja i smrti. Spomenik nije pod zaštitom, a godinama nitko ne plaća grobnu naknadu.

112 O boravku bana u Đakovu opširnije u: željko Lekšić, Ban Dragutin grof Khuen-Hédervary u Đakovu, "Slavonski narodni godišnjak 1994.", Đakovo, 1994., str. 42.

113 ZKO, ZI br. Z-3337/1899 i Z-2618/1912.

114 ZKO, ZI br. Z-792/1918.

115 ZKO, zk. ul. 253. U osnivanju zemljišnih knjiga bilo je upisano: kat. čestica br. 293 Kuća br. 281 sa dvorištem u Đakovu sa 330 čhv.

razišla, da je zakupio njihovu kuću đakovački financijski erar. Otada su tu bile prostorije financijske uprave i stanovi za finance. Nakon toga bila je ovdje đakovačka pošta.¹¹⁶ Zemljišne knjige kazuju da je kuću kupio erar 1878. godine.¹¹⁷ Da je ovdje bila pošta, nismo našli podatka.

Iz matičnih knjiga poznato nam je da je ovdje živio porezni službenik Antun Russi sa suprugom Amalijom rođ. Boellein (1820.-1873.), a da su im se u ovoj kući rodila djeca: Emerik (1850.), Fridrih (1851.-1876.), Ana (1855.-1857.), Antonio (1857.-1861.)¹¹⁸ i Paulina (1861.).

Dugi niz godina Antun se ubrajao među najuglednije članove đakovačkoga društvenog života, da bi 1876. godine iznenada pronevjerio velike svote novca i pobjegao preko Save u Bosnu. Đakovčani su ga zbog toga dugo vremena čuvali u negativnoj uspomeni.¹¹⁹

Poslije Russija ovdje je živio oficijal poreznog ureda Antun Vrkljan sa suprugom Katarinom rođ. Milković. U ovoj kući im je rođena kći Marija (1877.-1878.), a zasigurno i ranije sin Ludovik (1876.).¹²⁰

Kuća je podijeljena na dva dijela, a sada je u vlasništvu obitelji Horvat i Matković.¹²¹

2.7. Stjepana Radića br. 14

Ova je kuća nekoć imala broj 280.¹²² Mirko Marković navodi da je kuća sredinom 19. stoljeća pripadala Stjepanu Pauliću, koji ju je prodao 1891. mesaru i gostioničaru Janku Poljaku. Nadalje navodi da je tradiciju Poljakove gostionice nastavila voditi do 1938. židovka Braun, te da je kuću kupio krojač Franjo Mutavdžić.¹²³

116 M. Marković, Đakovo i Đakovština, nav. dj., str. 216.

117 ZKO, zk. ul. 253. Kupljena je ugovorom od 10. 5. 1878., te upisano vlasništvo Visokog kr. državnog finacialnoga erara.

118 Prema Mat. knjizi umrlih, umro je u kući br. 182, koja je bila u sadašnjoj Preradovićevoj ulici.

119 Iz Đakovštine, Obzor, br. 19, Zagreb, 25. I. 1887., str. 2.

120 Ludovikov kum je bio, kako se navodi, "Antonius Russi, Reg. vectigalium perceptor".

121 ZKO, zk. ul. 3912.

122 ZKO, zk. ul. 623. U osnivanju zemljišnih knjiga bilo je upisano: kat. čestica br. 296 Kuća br. 280 sa dvorištem u Đakovu sa 305 čhv.

123 M. Marković, Đakovo i Đakovština, nav. dj., str. 214.

Iz zemljišnih knjiga saznajemo da su od 1873. godine vlasnici bili Ivan Poljak (1831.-1912.) i Marija rođ. Poslavski (1841.-1890.).¹²⁴ Oni su imali u vlasništvu i kuću br. 31 u Školskoj ulici. Koliko nam je poznato imali su sina Bogomila (1862.-1900.)¹²⁵, koji se nije ženio. Poslije Marijine smrti 1890. god.¹²⁶ kuća je prodana 1891. Josipu i Franjki Hager, a oni su je prodali Adolfu Weissu i Tereziji.

Godine 1914. kuću kupuju Sigmund Braun i Sida.¹²⁷ Poslije Sigismundove smrti njegov dio su nasljedila djeca Herman Braun, Josefina udata Kesler, Vilko Braun i Cilika Braun.

Kuća je prodana 1929. godine Staži Vuksanović, a koja ju je prodala 1939. god. Gabri i Elizabeti Mutavdžić. Oni su je darovali sinovima Stanku i Mirku.

SUMMARY

željko Lekšić

HOUSES AT THE BEGINNING OF THE STJEPAN RADIĆ STREET IN ĐAKOVO

A few older houses, and also a few newer ones - built in place of the old ones, are located at the beginning of the Stjepan Radić Street in Đakovo. These houses and gardens are interesting because they were home to numerous prominent and well known residents of Đakovo. Among these people were the lawyer and municipal mayor Antun Niderle, lawyer and politician Mirko Hrvat, director of the episcopal estate Dragutin Boellein and his daughter Jerina, known as Mother Klaudija, followed by episcopal clerks Luka Botić, Hugo Sudarević, Vatroslav Rački, Ladislav Bunjik and Vinko Barč, as well as the district doctor, dr. Franjo Labaš, and the district judge Ivan Janošić. The article describes the history of the building process and ownership, as well as family life of the owners and residents of the houses located at the beginning of the street, before the crossroads with the Palmotić Street.

124 ZKO, zk. ul. 623. Na temelju ugovora od 21. 5. 1873. i punomoći od 21. 3. 1873. godine.

125 Rođen je i kršten 19. 4. 1862. pod imenom Robertus.

126 Marija je umrla u ovoj kući 7. 4. 1890. god.

127 ZKO, zk. ul. 1495. ZI br. 1535/1914. ugovor od 2. 4. 1914. god.